

Virso Kyrka

av Bengt Antonsson, 2012-11-12

Virso kyrka byggdes av ägaren till Virso Bruk och invigdes den 8 augusti 1937. Den lämnades över till Ramnäs församling andra söndagen i Advent 1976. Här berättas om kyrkan och dess inventarier tillsammans med något om Virso Bruk och om byggaren av kyrkan, Herman Lagercrantz.

Virso Bruks historia i korthet

Virso Bruk grundades som en hammarsmedja år 1620 och var i drift fram till 1891. En ny ägare, Herman Lagercrantz, startade 1897 ny smidesverksamhet. 1934 utökades företaget med tillverkning av stålrör och 1955 startades tillverkning av plaströr. I dag tillverkar tre företag med skilda ägare 15 000 ton smidda produkter för lastbilsindustrin, 60 000 ton stålrör och plaströr för varmvatten, främst tappvatten och golvvärme. Företagen sysselsätter omkring 800 personer och Virso har ungefär 1700 innevånare.

Kyrkbyggaren

Herman Lagercrantz föddes 1859, son till Augusta Zethelius som var dotter till den kände silversmeden Erik Adolf Zethelius och Carl Gustaf Lagercrantz, chef för Krigshögskolan i Karlberg, landshövding i Jämtland och finansminister i Sverige. Herman studerade i Gustav Beskows friskola i samma klass som Verner von Heidenstam, Hjalmar Branting, Rickard Bergh, Oscar Björck och blivande kung Gustav V. Han studerade också målning i Paris tillsammans med Carl Larsson och August Strindberg. Han och Anders Zorn köpte en kyrka i Rom och delade på inventarierna.

Efter studierna blev han artilleriofficer vid Svea Artilleriregemente. I slutet av 1870-talet blev han frälst genom kontakt med en engelsk väckelsepredikant, Lord Radstock, som verkade i Stockholm i kretsarna kring drottning Sofia. Tillsammans med några officerskamrater startade han fyra soppkök som efter några år fördes över till Frälsningsarmén. Han blev frälsningssoldat i England tillsammans med sin hustru Hedvig och paret kom en tid att verka i Londonslummen. Herman avancerade snabbt i organisationen och blev snart personlig adjutant till William Booth, grundaren av Frälsningsarmén. Senare blev han andre man i Sverige som personalchef innan han sändes till tjänstgöring i Indien där han blev svårt sjuk och tvingades lämna Frälsningsarmén.

Herman Lagercrantz köpte Virso Bruk 1896. Efter att ha lämnat Frälsningsarmén som överste i Indien på grund av TBC beslöt han flytta någonstans med frisk luft. Virso passade och han återhämtade sig snabbt och kunde inom kort starta ny industri i Virso. Han blev snart styrelsemedlem i stora svenska företag och 1907 till 1910 diplomat, envoyé i Washington och minister i Köpenhamn.

Kyrkbyggnaden

Herman Lagercrantz hjälpte Missionsförsamlingen i Virso att bygga missionshus 1904 och Fribaptisterna att bygga kapell 1922. I början av 1930-talet tänkte han uppföra ett gravkor för sig och sin familj. Ärkebiskop Nathan Söderblom sa: "Du ska bygga en kyrka för Ditt folk, det har Du råd med, och bygg den ekumeniskt!" 1936-1937 byggde Herman kyrka för Virsoborna efter att ha utformat den med goda medhjälpare, kyrkans yttre som en gammal svensk landsortskyrka med Västeråsarkitekten Erik Hahr och det inre i barock med

Stockholmsarkitekten Lars Johan Lehming, som ansvarat för herrgårdens ombyggnad 1917-1918. Brukets anställda gjorde arbetet så långt möjligt med material från Bruket.

Ansvarig för kyrkbygget var Brukets byggmästare Axel Augustsson som också valde bibelspråket ovanför ingångsdörren. Kyrkan placerades i ena ändan av allén från herrgården enligt den byggnadsplan som skapades på 1600-talet vid vallonbruken i Uppland för att markera makthavarna, kyrkan och bruksägaren, som övervakade verksamheten och arbetarnas hem. Det innebar att kyrkan byggdes med dörr och vapenhus mot söder, inte som vanligen i öst/västlig riktning. Kyrkans stengrund kom från hyttan i Trummelsberg och skänktes av Ramnäs Bruk.

Klockstapeln och Begravningsplatsen

Klockstapeln byggdes före kyrkan, år 1925, och stod från början där kyrkans kor är nu. Klockstapeln flyttades liten bit åt sydost när kyrkan byggdes. Klockan är från 1924 och ritad av prins Eugen. Den göts i Vatikanens klockgjuteri, skänktes och välsignades av påven Pius XI sedan han förvässat sig om att klockan skulle placeras utanför kyrkan i en klockstapel.

Begravningsplatsen vid kyrkan invigdes 1920 och 1986 tillkom en minneslund.

Koret

Kyrkan innehåller många äldre inventarier, några köpta av Herman Lagercrantz och några gåvor från Hermans släkt och vänner.

Silverkrucifixet gjordes i Merano i Italien 1668. De två kollektskålarna i silver är troligen från 1600-talet.

Altaruppsatsen är från mitten av 1700-talet och ett slott i Österrike. Det har många symboler: det allseende ögat, änglar som Guds budbärare, snäckor som Johannes Döparen använde vid Jesu dop och som visar på födelse, lycka och återuppståndelse, spiraler som visar tidens gång, blomsterslingor som ger hopp om uppståndelse och symbolerna för tro, hopp och kärlek. Altartavlan visar Johannes Nepomuk, ett tjeckiskt nationalhelgon från 1300-talet.

Dopskålen i silver gjordes i Wien 1825 inför dopet av Hedvig Lagercrantz farfar.

Nattvardskärlen är moderna. Vinkanna, kalk, oblatask och paten gjordes av baron Erik Fleming vid Atelje Borgila 1945.

Brudkronan från 1938 och alla liturgiska textilier är från 1937 eller senare. Det förnämsta, altar- och predikstolskläderna gjordes av Hedvig Lagercrantz och dottern Eva Kleen.

Kyrkorummet

Triumfkrucifixet från Oberammergau köptes omålat i Wien och hänger på triumfbågen som skiljer koret från kyrkorummet. Den påminner om förlåten som skiljde det allra Heligaste i Jerusalems tempel från tempelsalen. Krucifixet samt kyrkans väggar och tak målades av Axel Hörlin, vars signatur finns i nordöstra delen av taket där vi också finner örnen, evangelisten Johannes symbol. Den bevingade människan i nordvästra delen av taket är Matteus symbol, lejonet i sydväst är Markus och oxen i sydost Lukas.

Predikstolen, egentligen en ambo, ritades av Lars Johan Lehming och tillverkades av Brukets snickare. Det står på kyrkans norra sida, Marias sida där Nya testamentet av tradition skall läsas. På predikstolen står ett timglas som en gång tillhörde

prinsessan Eugénie, syster till kungarna Karl XV och Oscar II. Det har donerats av prins och prinsessan Oscar Bernadotte, brorson till prinsessan Eugénie.

Den mörka målningen på norra väggen visar en monstrans, ett förvaringskärl för nattvardsgåvor. Målningen är från början av 1700-talet och möjligen italiensk. Den sjuarmade ljusstaken i fönstret mot norr gjordes 1938 av Bertil Örtlund från Virsbo. Den följde med sonen vid flyttningen till Singapore och återkom hem efter dennes död 1998.

Orgeln har 12 stämmor och 784 pipor, den byggdes 1954. Bänkarna gjordes av Ängelsbergs snickeri, de tre ljuskronorna kommer från Gävle och är tillverkade i början av 1900-talet. Mässingslampetterna och nummertavlan kommer från Jacobs församling i Stockholm.

Sakristian

På väggen hänger en dopskål som inte längre används. Den är tillverkad i drivet silver, i Amsterdam 1768.

Gravkoret

Dörren till gravkoret smiddes av smeden Knut Stocksélius från Virsbo. I koret finns ett altare med en altaruppsats från södra Tyskland och början av 1700-talet. Det visar hur Moses upphöjer ormen för att visa att vi alla kan få ett evigt liv (Fjärde Mosebok kap 21 och Johannes Evangelium kap 3). På altaret står två brännförgyllda kandelabrar från St Petersburg och tidigt 1800-tal.

Bredvid står en ambo i form av en örn som håller hela världen i sina klor. Den symboliserar hur det kristna budskapet skall bäras ut över världen. Ambon skänktes av Allison V. Armour från New York.

En minnestavla från släkterna Lagercrantz och Silfverschiöld, båda tidigare ägare av Virsbo Bruk, pryder väggen. Den hittades i dåligt skick i Årstad vars församling deponerat den här. Minnestavlan har renoverats av Herman Lagercrantz.

Kolumbariet är för medlemmar av familjen Lagercrantz.

